

(Данас, 13.11.2008)

Америка је извозила токсичне хипотекарне кредите широм света у виду обвезница поткрепљене активама. Америка је извозила своју дерегулисану филозофију о слободним тржиштима за коју чак њен високи „проповедник“ Алан Гринспен сада признаје да је била погрешна. Америка је извозила своју културу корпоративне неодговорности, нетранспарентне акционарске алтернативе, што поспешује лошу процену која је имала улогу у овом дебаклу, баш као што је то био случај са скандалима у Енрону и Ворлдкому пре неколико година. И коначно, Америка је извозила своју економску стагнацију.

Бушова администрација је коначно променила мишљење и учинила оно што ју је сваки економиста наговарао да уради: да упумпа више акционог капитала у банке. Али, како то обично бива, ђаво се крије у детаљима, те је министар финансија САД Хенри Полсон можда успео да преиначи чак и ову добру идеју; чини се да је схватио како да изврши рекапитализацију банака на начин који можда неће резултирати повратком дуговања, што неће бити добро за економију.

Најважније је то да су услови под којима је Полсон уложио капитал у америчке банке далеко гори од оних под којима је то учинио британски премијер Гордон Браун (да не спомињемо услове које је добио Ворен Бафет, а који је далеко мање уложио у најпоузданију америчку инвестициону банку Голдман Саш). Цене акција указују на то да инвеститори верују да су направили заиста добру погодбу. Један разлог за забринутост због лоше погодбе коју праве амерички порезници јесте претећи национални дуг. Чак пре избијања финансијске кризе, очекивало се да ће ове године амерички национални дуг порасти са 5,7 милијарди долара, колико је износио 2001, на више од девет милијарди. Овогодишњи дефицит ће се приближити бројки од пола милијарде долара; следеће године ће бити већи пошто се економски суноврат САД продубљује. Америци је потребан велики стимулативни пакет. Али фискални конзервативци с Волстрита (да, исти они људи који су нас довели до ове економске стагнације) ће сада бити позвани да ублаже дефицит (што подсећа на Ендрјуа Мелона током Велике депресије).

Сада се криза шири, како је и било предвиђено, на тржишта земаља у развоју и на мање развијене државе. Ма колико се то чинило необичним због свих тих проблема које има, Америка још увек важи за најсигурније место за улагање новца. Претпостављам да у вези с тим нема изненађења јер, упркос свему, гаранција владе САД има више кредибилитета него гаранција једне државе Трећег света.

Док Америка буде упијала светске уштеђевине да би решила своје проблеме, док рискантне премије буду расле, а светски доходак, трговина и цене робе буду били у паду, земље у развоју ће се суочавати с тешким временима. Неке од њих, то јест оне које су бележиле велики трговински дефицит и пре удара кризе, оне с великим националним дуговима који морају бити враћени, оне које имају блиске трговинске везе са САД, вероватно ће више патити од осталих. Оне земље које нису у потпуности либерализовале свој капитал и финансијска тржишта, као што је Кина, биће захвалне што нису поклекле пред наваљивањима Полсона и америчког трезора да то учине.

Велики број земаља се већокреће Међународном монетарном фонду за помоћ. Разлог за забринутост је тај што ће ММФ бар у неким случајевима прибећи старим рецептима који не делују, а то је фискална и монетарна контракција која ће само продубити глобалне неједнакости.

Можда смо у новом тренутку Бретон Вудса. Старе институције су препознале потребу за реформом, али се у том правцу крећу брзином ледника. Нису ништа предузеле да би спречиле избијање актуелне кризе; а сада након њеног удара постоји забринутост због њиховог неефикасног реаговања.

Свету је требало 15 година и један светски рат да би се ујединио у суочавању са слабостима глобалног финансијског система које су допринеле појави Велике депресије. Треба да се надамо да нам овог пута неће бити потребно толико времена: с обзиром на ниво светске међузависности, цена тога би једноставно била исувише висока.

Ипак, док су САД и Велика Британија доминирале на старом Бретон Вудсу, данашњи глобални пејзаж је знатно другачији. Исто тако, испоставило се да су старе институције Бретон Вудса биле дефинисане пакетом економских доктрина које су се сада показале као нефункционалне, не само у земљама у развоју, већчак и у центру капитализма. Предстојећи светски самит мора да се суочи са овим новим истинама ако намерава да предузме ефикасне кораке ка формирању једног стабилнијег и правичнијег глобалног

финансијског система.

(Аутор је професор економије на Универзитету Колумбија и добитник Нобелове награде 2001. за економију. Такође је коаутор са Линдом Билмс књиге Рат од три милијарде долара: Права цена ирачког конфликта)

Copyright: Project Syndicate

Данас има ексклузивно право објављивања у Србији